מאימתי פרק ראשון ברכות

א [נוס"ש יו"ד סי' כג סעיף ב:]:

לו ב מיי' פ"ו מהלכות תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן ל סעיף ח:

לז ג מיי' פ"ז מהל' ק"ש הל' י יב סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן נח סעיף ג ד ה וסימן לה סעיף ד:

תורה אור השלם

1. עֲטֶרֶת וְדִיבֹן וְיַעְיר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה וְשִׁבְמָה וּנְבוֹ וּבְעוֹן:
במדבר לב ג
2. שֵׁבֶת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם:
ויקרא כג לב
3. וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרָחֵל וְלֵאָה הַשָּׂדֶה אֶל צֹאנוֹ:
בראשית לא ד
4. אֲנִי צִוִּיתִי לִמְקֻדָּשַׁי גַּם קָרָאתִי גִבּוֹרַי לְאַפִּי עֲלִיזֵי גַאֲוָתִי:
ישעיהו יג ג

רבינו חננאל

רב ביבי בר אביי סבר לאשלומינהו לכולהו פרשייתא דכלה במעלי יומא דכיפורי. פרשייתא דכלה הן ד' פרשיות באלול וד' פרשיות שקורין בארב. ומפני שהיה רב ביבי בר אביי טורח [בהדש הכלה] במסכתא דכלה ולא מצא פנאי [לקרות] להשלים כל פרשה בשבתא סבר לאשלומינהו לכולהו הני ד' פרשיות בערב יוהכ"פ. ואסקינא הנינא דבלבד שלא יקרים ושלא יאחר אלא כל פרשתא בשבתא. **והזהרו בורידין.** פי', חוטין דקין שהן מלאין דם וסמוכין לושט. **ומשום מעשה דרב פפא.** שהיה נושה בארמאי ממון ובא לביתו לפרעו, והיה לאותו ארמאי בן ומת והיה מוטל על המטה, כיון שנכנס רב פפא אמר ליה שב על המטה, כיון שישב על המטה צעק כי אתה הרגת את בני וכו'. [באותה שעה אמרו אל תשב במטה ארמית]. א"ר **יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל.** הא דתנן רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. אמר רב [יהודה] אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל, וכן הלכה לעולם עד שיעלה עמוד השחר ואפילו שלא בשעת הדחק. אבל הא דתני ר' שמעון בן יוחאי משום רבי עקיבא פעמים שאדם קורא קרית שמע שתי פעמים ביום, אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא בה ידי חובתו של יום ושל לילה, וא"ר יהושע בן לוי הלכתא כותיה. **ההיא** אסיקנא כדאי הוא ר' שמעון בן יוחאי לסמוך עליו בשעת הדחק, כגון דאתינים ולא קרא ק"ש עד שעלה עמוד השחר, הואיל ועדיין לא הנצה החמה התירו לו בשעת הדחק כגון דאתינים בשכרון וכיוצא בו, ובלבד שלא יאמר

מסורת הש"ס

ג) מ"ל דיבון ועטרות שבסוף מסכתי. ב) [נ"י הענין בענין כל הרביעי סבר לאשלומינהו לכולהו פרשייתא דכלה כמעלי יומא דכפורי פי' הן שמנה פרשיות שקורין בד' שבתות שבאלול ובד' שבתות שבאלד ומפני שהיה רב ביבי טורח בהדש הכלה בסמ' דכלה לא מצא פנאי להשלים כל פרשה בשבתא). ג) פסחים סח: יומא פח: ר"ה טו., ד) [בנהדרין נו.], ה) מולין מז., ו) ר"ה יד: מגמות לט., ז) פסחים קיב., ח) [ע"ש בהש"י ובהשב"ם המעשה בענין אחר ול"ע גם בפי' רש"י דהכא], **ט)** לקמן קפ. ע"ש., י) תוספתא פ"ז ה"ב, **כ)** [דברים יז], **ל)** [בקדושין דף מט. המתרגם פסוק לגלותן], **מ)** [כל"ל וכ"ה בסמג עשין יט], **נ)** [טוב להניח לגנן].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מני ליתי וכו' פרש לגא כל"ל ותיבת ומדי נמחק: **(ב)** תוס' ד"ה רבלים וכו' במדרש יש ג' דברים:

מוסף רש"י

מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. בפרק בתרא דיומא מוקמינן לה דרשא אליבא דמ"ד אין אדם מוזהר על תוספת עיני להתענות ולהתענות מבעוד יום, ואפילו למאן דאית ליה מוסיפין מחול על קודש, מקבלת אחריא נקבלה ליה, מבחרים ובקליר דשמש, שלבך מי אתת האי בתשעה לחמי אתת, והכי קאמר מה שאתם עושים בתשעה לתיעני אכילה ושתיה אני קורא עיני (פסחים סח:) דהכי אמר קרא ועיניהם בתשעה, אכילת תשעה אני קורא עיני, וכיון דאכילתו עיני תשיבה כל דמפיק באכילה ושתיה טפי עדיף, דהא מדקאמר בערב על כרחך לא מקפיד אעיני דתשעה, וכי קרי עיני בתשעה אכילה ושתיה דדייה קרי עיני (ר"ה ט.) והכי משמע קרא ועיניהם בתשעה, לומר שאתן עלמך בתשעה שתוכל להתענות בעשרה, ומדלפקיה קרא בלשון עיני לומר לך הרי הוא כאילו מתענה בתשעה (יומא פא:). **עד שישחוט את הורידין.** מוטי אלותר שמקלמין את הדם, ובגמרא מפרש דלתעוף קאי ומשום לטוליא את הדם (חולין כז.) דאיכא דלולה כולי כאחד איני מוקמי ומעלמו הכבר מיה וכמתה (סנהדרין צז.). **והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו.** אף על פי שאדם תלמודו הואיל ומחמת אונסו הוא (שם). **אסור לו לאדם שיעבור וכו' בשעה שהצבור מתפללין.** דכיון שאינו נכנס נראה כפורק עול ומנוה בית הכנסת (לקמן מא.) לו: שנכלה בספר, שעומד מלחמיה ואינו נכנס (עורבין יח.).

מוסף תוספות

א. אלא שבזמנם היו מדברים לשון התרגום ומבינים אותו. מגוק"י. ב. אבל עכשיו שלא נצטוה אסור הוא בכך. תוס' פסים יומא פא: ג. דהא דקאמר דלייליא הוא משמע לענין שכיבה. תוס' כ"ש שילמאן. [ר"ן] לפי שיש בני אדם ישנין לאחר עמוד השחר נקרא לילה. ריבב"ן. [ר"ן] הא דנפיק בה ידי קריאה דיום משום דאיכא קצת אנשי דקימי מההיא שעתא ובר', והילכך הוי זמן שכיבה וזמן קימה מערבין זה בזה. רשב"ם.

מרגום שמפרש לפעמים. כי כמו שהתרגום מפרש לע"ה כך הם מביינים מתוך הלע"ז[א]. ולא נהירא שהרי התרגום מפרש במה שאין ללמוד מן העברי כדאשכחן [ב]בכמה דוכתי דאמר רב יוסף (מגילה ד' ג.) אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר ע"כ אין לומר בשום לשון פעם שלישית כי אם בלשון תרגום:

ואפילו [ג]עטרות ודיבון וכו'. פי' רש"י אפי' עטרות ודיבון שאין בו תרגום שלריך לקרותו שלשה פעמים בעברי. וקשה אמאי נקט עטרות ודיבון שיש לו מ"מ תרגום ירושלמי. היה לו לומר ראובן ושמעון או פסוק אחרינא שאין בו תרגום כלל. ויש לומר משום הכי נקט עטרות ודיבון אע"ג שאין בו תרגום ידוע אלא תרגום ירושלמי וצריך לקרות ג' פעמים העברי מ"מ יותר טוב לקרות פעם שלישית בתרגום: **כאילו מתענה תשיעי ועשירי.** ה"פ אם נצטווה להתענות יום ט'[ב]. והקשה רבינו שמואל ב"ר אהרן מיגבי"ל אמאי קשיא ליה והא כתיב בראשון בראבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות (שמות יב) ואותו ערב ר"ל ערב של ט"ו הכא נמי נימא אמאי ערב ערב של עשירי ויש לומר דשאני התם דכתיב תאכלו לנסוף דמשמע הכי בראשון בד"ד בלילה תאכלו מצות. אבל הכא כתיב ועניתם קודש בערב דמשמע ועניתם מיד ביום התשיעי: **ישלים** פרשיותיו עם **הצבור.** נראה דכל השבוע מכוין דמתחילין לקרות הפרשה דהייט ממנחת שבת ואילך עד שבת הבאה נקרא"ת עם הצבור ואע"ג דלענין גיטין לא נקרא קמי שבת אלא מרביעי ואילך[א] (בפסחים ד' קו.) מ"מ [וזמן השלמה יש] במדרש (ב) ג' דברים זה רבינו הקדוש לבניו בשעה שנפטר שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה משמע דקודם אכילה צריך להשלימה. ומיהו אם השלימה לאחר אכילה שפיר דמי. מ"מ מצוה מן המובחר קודם אכילה: **לא** לעולם ליליא הוא. תימה אם כן לימא רבותא שפעמים יש אדם קורא לאחר שיעלה עמוד השחר שני פעמים ויוצא בו משום שחרית ומשום ערבית[ג]. וי"ל דהכי קאמר לעולם ליליא הוא בשאר מצות דבעינן בהו יום כמו תפילין וציצית. אבל גבי ק"ש לא הואיל ואיכא אינשי דקיימי בההיא שעתא לאו זמן שכיבה הוא. והאי דנקט לאחר שיעלה עמוד השחר לאו דוקא מיד הוא דהא צריך להמתין לכל הפחות שיעורא דמתניתין (לקמן ט:) עד שיכיר בין תכלת ב לבן כדאי: לעולם

ואפי' עטרות ודיבון. שאין בו תרגום: **מעלה עליו הכתוב כו'.** והכי קאמר קרא הכיון עצמכם בתשעה לחדש לענוי המחרת והרי הוא בעיני כענוי היום: **לאקדומינהו.** לסדר כל הפרשיות בשבת אחת או בשתי שבתות: **עד שישחוט את הורידין.** כדי שיצא כל הדם. ולא אמר כן אלא בעוף הואיל ולולהו כולו כאחד:

מחמת אונסו. שהלה או שנטרד בדומה מזונות הזהרו בו לכבדו: **שכרי נוחות מונחות נארון.** לכתיב (דברים י) אשר שברת ושמתם בארון אף השבריס תשיס בארון: **משום סכנה.** שלא יקוץ ידו: **משום קלקול פעודה.** אף בחבורה קטנה יצא דס וילכלך את המאכל וימאיס את המסובין: **בגא ק"ש.** שהתה מעתן דומה למטת ארמית: **ארמית ממש.** על מטת ארמית: **מעשה דרב פפא.** שאמרה לו שב על המטה והיה בנה מת מוטל עליה והיתה רוצה להעליל עליו ולומר שיבא עליו והרגו: **אסור לעבור וכו'.** שנראה כמבריח עצמו מפתח בית הכנסת שבמזרח: **על גב היד.** את יד תכרו הוא נוסק ולכך תשיבות הוא זה מפני הכרוך: **אגא בשדה.** דאמרי אינשי אזיס לכותל: **בדבר אחר.** תשמיס: **אני ליתי למקודשי.** במתלת בכל כתיב אני ליתי את מלכי פרס (א) ומדי לבא ולהשתיתה: **ליגיא בוא.** עד הנץ החמה: **דקיימי בההיא שעתא.** הלכך זמן ק"ש דיום הוא דגבי קרית שמע ובקומן כתיב[ב] והא קיימי: והאי

ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא[ג] דרב פפא אזל לגבי ארמית הוציאה לו ממה אמרה לו שב אמר לה איני יושב עד שתגביהי את המטה הגביהה את המטה ומצאו שם תינוק מת מכאן אמרו חכמים אסור לישב על מטת ארמית ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי[ב] אסור לו לאדם שיעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין אמר אביי ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא אבל איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא בי כנישתא אחרינא אבל איכא בי כנישתא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא דרי טונא ולא רהיט ולא מנח תפילין אבל איכא חד מהנך לית לן בה: תניא אמר ר"ע בשלשה דברים אוהב אני את המדיים כשחותכין את הבשר אין חותכין אלא על גבי השולחן כשנושקין אין נושקין אלא על גב היד וכשיוצעין אין יוצעין אלא בשדה אמר רב אדא בר אהבה מאי קראה[3] וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו: תניא אמר רבן גמליאל בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתן וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר: [4]אני צויתי למקודשי תני רב יוסף אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין לגיהנם: רבן גמליאל אומר וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג[ט] תניא ר"ש בן יוחי אומר [5]פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים בלילה אחת קודם שיעלה עמוד השחר ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה. הא גופא קשיא אמרת פעמים שאדם קורא קרית שמע שתי פעמים בלילה אלמא לאחר שיעלה עמוד השחר ליליא הוא והדר תני יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה אלמא יממא הוא לא לעולם ליליא הוא והא דקרי ליה יום דאיכא אינשי דקיימי בההיא שעתא אמר רב אחא בר חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי שמעון בן יוחי איכא דמתני להא דרב אחא בר חנינא אהא דתניא רבי שמעון בן יוחי אומר משום ר' עקיבא [6]פעמים שאדם קורא קרית שמע שתי פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה הא גופא קשיא אמרת פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים ביום אלמא קודם הנץ החמה יממא הוא והדר תני יוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה אלמא ליליא הוא לא

[פעמים שאדם קורא ק"ש וכו' לאחר שעלה עמוד השחר ויוצא בה ידי חובתו וכו' של יום]. והכי הלכתא מדאמרינן בפרק תפלת השחר אבוה דשמואל ולוי כי הוו נפקי באורחא הוו מקדמי ומצלו וכי מטא זמן ק"ש קרו.

השכיבנו, אבל שלא בשעת הדחק לא יצא אם קרא אחר שעלה עמוד השחר.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לעולם יממא הוא. ואם תאמר ליתני שתי פעמים קודם הנץ החמה והוי רבותא טפי דאפילו קודם הנץ הוי זמן דקריאת שמע של שחרית. וי"ל כדפרישנא דהאי יממא לענין שאר מצות. אבל לענין ק"ש הואיל ואיכא אינשי דגנו לאו זמן קימה הוא. ומימא דקשיא דרבי עקיבא אדר' עקיבא דהכא קאמר אחר הנץ ולקמן (עמוד ב) קאמר מאיכיר בין חמור לערוד דהיינו אפילו קודם. וי"ל דתרי תנאי אליבא דרבי עקיבא. אי נמי יש לומר יממא הוא אפילו גבי קריאת שמע דהא זמן קימה הוא והא דאמר נקט ב' פעמים קודם הנץ משום דבעי לאשמועינן שאינו יוצא בשל לילה אחר הנץ[ב]: **ובלבד שלא יאמר השכיבנו.** פירש בקונטרס אמילתא דר"ש בן יוחי דקולא קודם שיעלה עמוד השחר קאי. ונראה לי דאם ודאי זמן שכיבה הוא ומאי למימר השכיבנו דלאו זמן שכיבה הוא כגון עמוד שכיבה הוא כיון שעלה כבר עמוד השחר אפילו קודם הנץ:

ר' אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה וכו'. וא"ת היכי מצי למימר רבי אלעזר בן עזריה עד תצות והכתיב לא תותירו ממנו עד בקר (שמות יב) דמשמע עד בקר מיהא מצי לאכלו. ויש לומר דמצי למימר דהכי קאמר לא תעשו דבר שיבא לידי נותר עד הבקר. שאם לא יהא נאכל עד תצות לא תוכל לאוכלו ולא לשורפו בלילה דבקר אמרינן[ו] ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה ואם כן ישאר עד הבקר: אלא לא לעולם יממא הוא והאי דקרו ליה ליליא דאיכא אינשי דגנו בההיא שעתא אמר רבי אחא ברבי חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר"ש שאמר משום רבי עקיבא. אמר רבי זירא[א] ובלבד שלא יאמר השכיבנו. כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר הא דרבי אחא ברבי חנינא אמר ריב"ל[ב] לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא זוגא דרבנן דאשתכור בהלולא דבריה דר' יהושע בן לוי אתו לקמיה דריב"ל אמר[ג] כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק: מעשה שבאו בניו וכו': ועד השתא לא שמיע להו הא דר"ג הכי קאמרי ליה רבנן פליגי עילווך[ד] ויחיד ורבים הלכה כרבים או דלמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה אמר להו רבנן כוותי סבירא להו וחייבין אתם והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: ולא זו בלבד אמרו אלא וכו': ור"ג מי קאמר עד חצות דקתני ולא זו בלבד[ה] אמרו הכי קאמר להו ר"ג לבניה אפילו לרבנן דקאמרי עד חצות מצותה עד שיעלה עמוד השחר והאי דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: הקטר חלבים וכו': [ז]ואילו אכילת פסחים לא קתני ורמינהי ק"ש ערבית והלל בלילי פסחים ואכילת פסח מצותן עד שיעלה עמוד השחר אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' אלעזר בן עזריה הא רבי עקיבא[ח] דתניא[1] ואכלו את הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן[2] ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר[3] בחפזון[2] עד שעת חפזון א"כ מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ולא ביום בשלמא לר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצטריך למכתב ליה הזה אלא לר' עקיבא האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא נאכל לב' לילות ויום אחד קמ"ל בלילה הזה בלילה הוא נאכל ואינו נאכל בלילה אחר ור' אלעזר בן עזריה[4] מלא תותירו עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא. והני תנאי כהני תנאי[ט] דתניא[5] שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים ר' אליעזר אומר בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה זובח כבוא השמש אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך ממצרים א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר[6] הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא'[7] ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה על מה נחלקו על שעת חפזון ר' אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזון חפזון דישראל[י] תנ"ה הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב: [8]דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' ינאי[כ] אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותו והאי דקרו ליה ליליא. דקאמר יוצא בו ק"ש של לילה: **משום דאיכא דגנו.** וקרייא ביה ובשכבך[ט]: **ונלבד שלא יאמר השכיבנו.** הקורא ק"ש של לילה שחרית סמוך לעמוד השחר לא יאמר השכיבנו שאין עוד זמן תחלת שכיבה אלא זמן סוף שכיבה: **דאשכחו.** לאמר עמוד השחר: **בשעת הדחק.** אבל שלא בשעת הדחק לא: **הכי קא אמרי ליה.** לרבן גמליאל. ולא גרס אלא: **רבנן פליגי עילווך.** כלומר מי פליגי רבנן עליך דהא דאמרי עד חצות דוקא קאמרי דלא משמע להו ובשכבך כל זמן שכיבה אלא כל זמן שדרך בני אדם להתעסק ביום ובשכב ומיהו בהא פליגי אדר' אליעזר דאלו רבי אליעזר סבירא ליה זמן עסק שכיבה אינו אלא עד האשמורה הראשונה ורבנן עד חצות. ואם סבירא לך ובשכבך כל זמן שבני אדם שוכבים והיינו כל הלילה ויחיד ורבים הלכה כרבים: **או דילמא כוותך סבירא להו.** ומשמע להו ובשכבך כל זמן שכיבה והא דקאמרי עד חצות הראשונה הוא כדי לזרז ומיהו היכא דאתנים ולא קרא קודם חצות עדיין זמן חיובא הוא ומתייבי ופקיר ידי ק"ש בזמנו: **כוותי סבירא להו וחייבין אתם לקרות** גרסינן. ולא גרסינן מותרים דאפילו אלא בזמנו תנן (עמוד ב) הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה: **שעת חפזון.** שנתחזו לצאת והיינו עמוד השחר כדכתיב לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר (שמות יב): **יכול יהא נאכל.** כשאר קדשים ביום שחיטתו כדרך תורה אף היא זמן אכילתה יום א' ואוכל והולך כל יום שחיטתה והלילה עד הבקר (ג) כדין תורה דכתיב ביום קרבנו יאכל (ויקרא ז): **מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד.** שכתיב לכתיב ביום זבחכם יאכל וממחרת (שם יט) אף פסח נמי הואיל ואינו נאכל אלא בלילה נוקיש שני לילות במקום שני ימים דשלמים והא נאכל בשני לילות ויום א' לא שיאכלנו ביום אלא שיהא שהות זמן שלא יפסל בחצילה בשביל המתנת היום ויאכלנו בלילה השניה (ג) קמ"ל: **שם תזבח את הפסח בערב בא השמש מועד צאתך ממצרים.** הרי לך שלשה זמנים שאינם שוים. בערב כי יגנו צללי ערב היינו לאחר חצות שנשתלקה חמה מרקיע כל אדם ונטתה למערב. בא השמש משחשכה. מועד צאתך ממצרים בנקר. כילד יתקיימו כולם. בערב לזמן שחיטה. בא השמש התחלת זמן אכילה. מועד צאתך זמן שריפה כלומר בנקר הוא נעשה נותר שהגיע זמן שריפה אלא לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב ממתינין לו עד בקר שני: **עד מתי אתה אוכל.** היינו כר"ע אבל לתנא קמא עד חצות לילה הוי זמן אכילה ותו לא דאי לא מאי דייייהו: **הכל מודים.** רבי עקיבא גופיה מודה שהלילה[י] מחצות ואילך היתה שעת חפזון דמצרים לשלחם מן הארץ: **מערב נגאלו.** נתנו להם רשות לצאת: **חפזון דמצרים.** מכת הבכוריים שעל ידם נחפזו למהר לשלחם: **חפזון דישראל.** לא שמעו להם לצאת עד בקר: אותו

מסורת הש"ס

א) [לקמן יח: שבת כט. לט: קמו: עירובין מו. לד. יומא ס: סוטה מ: ב"ק כ: ב"מ לו. קת. בבא בתרא מ: מנ. קנ: שבועות כא. חולין לד. לה. קידו: מנחות ה:], ב) גיטין יט. [שבת מה. עירובין מו. נדה ו. מ:], ג) [לקמן נז. שבת ס: קל: ביצה יח. יומא לו: יומא מ. מו: מז. ב"ק קנ. ע"ז ז. בכורות ג. נדה ל:. מנא.], ד) [תוי' מוספות פסחים פט. ד"ה דלמן], ה) פסחים קכ: מגילה כא. זבחים נז: מכילתא דר"י פרשה כא, ו) ספרי ס' ראה, ז) ספרי שם, ח) [סוטה יוד: קנהדרין מב: פנ:], ט) [דברים יז], י) בס"ד: שהגאולה, כ) [תוי' תוס' יומא ל:: ד"ה תמרן], ל) [פסחים ג. זבחים נז:],

הגהות הב"ח

(א) גב' ולא זו בלבד הכי קאמר כל"ל ותיבת אמרו נמחק: (ב) רש"י ד"ה יכול יהא וכו' עד הבקר מן התורה דכתיב ביום: (ג) ד"ה מה שלמים וכו' בגליה הש"ס. נ"ב וכשב"ם סוף פסחים דף ק"כ ע"ב הגיה תחלה פי' רבינו דהכא ותמ"כ כתב ח"ל ולי נראה שלף ביום שביעים יאכל דהא בגליה הוה לא בא למעט אלא יום שחיטתו שלפני לילה הראשון של פסח אבל מכאן ואילך יאכלנו עד עמוד השחר של ליל שני קמ"ל עכ"ל:

מוסף רש"י

עד שעת חפזון. שנגאלו לצאת והיינו עד הבקר (פסחים קכ: וכעי"ז זבחים נז:). **והא** נאכל כקדשים ביום. ביום שחיטתו קודם שתתאך יתמיל לאוכלו אם יגלה (זבחים שם). **ויהא** נאכל לב' לילות ויום אחד. ע"י המפסיק בין הלילות הלא ליהוי נותר עד מ"ש (פסחים קכ:).

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל' י' (סמ"ג עשין יח) טוש"ע או"ח סימן רלה סעיף ד:

לט ב מיי' פ"ח מהל' קרבן פסח הל' טו:

תורה אור השלם

1. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יאכלהו: שמות יב ח
2. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְיָ: שמות יב יב
3. וְכָכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֵּלְכֶם בְּיֶדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיְיָ: שמות יב יא
4. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י
5. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בָּעֶרֶב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם: דברים טז ו
6. שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶסַח לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה:
דברים טז א
7. וַיִּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָל מִצְרָיִם: במדבר לג ג
8. דַּבֵּר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב:
שמות יא ב

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אלא בין תכלת שבה ללבן שבה. פי׳ רש״י למר הלבוש תכלת וש מקומות שלא עלה סם הלבוש שפיר. וקשה דאמרינן במנחות (מג ב ושם) לאה מלוה זו שבה תלוי מלוה אחרת ואיזו זו ק״ש כתמן עד שיכיר בין תכלת לנגן. ואי קאי אגיתת למר אינה תלויה בגילית. ועוד בגילה נמי פעמים יכולין לראות למר שאינו צבוע בדרכו. ע״כ יש לפרש בין תכלת שבה בגילית שהיה קבוע בו תכלת וגם שני מוטין לבן ועושין בו חוליא של תכלת וחוליא של לבן[א]: **אחרים אומרים עד שיראה חברו וכו׳.** בירושלמי במה אנו קיימין אי בגיגל אפי׳ בגחוק עפי מכם ביה ואי בשאינו גיגל אפילו בקרוב לגביה לא מכיס ביה מפתר בגיגל ואינו גיגל בהדין אכסניא דאתי לקיליק[ב]. ואריך לומר דהאי אחריס לאו ר׳ מאיר איגמו דהא ר׳ מאיר איירי לעיל מייגיהו[ג]: **לכ״ש כותיקין.** תימא דלעיל פסקינן כמאן דאמרינן לאחר עמוד השחר מיד ולקמן פסקי׳ הלכה כר׳ יהושע דאמר עד ג׳ שעות והכא פסק אביי שהוא בתרא ואמר כותיקין ומשמע דהכי הלכתא. וי״ל דודאי זמן ק״ש מתחיל לאחר עמוד השחר וזמנו עד ג׳ שעות ומיהו מלוה מן המובחר כותיקין סמוך לנהץ החמה כדי לסמוך גאולה לתפלה ואפי׳ ומיקין נמי מודו לרבי יהושע שאם לא קרא קודם הנץ החמה דיכול לקרות עד שלש שעות ועל זה אנו סומכין וכן בפ׳ מי שמתו (דף כ״ב ב) דקאמר בעל קרי אירד לטבול אם יכול לעלות ולקרות קודם הנץ וכו׳[ג] ומסיק בגמרא (ד׳ כ״ה ב) דילמא כר׳ יהושע וכותיקין לומר מתני׳ דקתני קודם הנץ החמה כותיקין אלמא ומיקין נמי מודו לר׳ יהושע אאין שאם עוברת עד שלש שעות[ד]. ומיהו קשה דאמריגן בגיומא (ד׳ ל״ו ושם) אף היא עשתה נגרשת של זהב כיון שהחמה זורחת היו ילולות יולאות הימנה והיו יודעין שהגיע הנץ החמה ובא זמן ק״ש של שחרית ומוקי לה התם בשאר עמא דירושלים אלמא משמע דעיקר זמן ק״ש לאחר הנץ החמה והא לא הוי כותיקין שהיו קורין קודם להנץ סמוך להנץ. וי״ל דלומו זמן הוקבע לגבור לפי שלא היו יכולין להקדיס ולמהר כותיקין כי רוב בני אדם אינם יכולין לכון אותה שעה:

כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק. ופ״ת והלא כל העולם סומכין גאולה לתפלה ומאי רבותיה דרב גרונא דלא פסיק מוכא מפומיה. ויש לומר דהכי קאמר כל הסומך גאולה לתפלה כותיקין שקורין ק״ש קודם הנץ ותפלה לאחר הנץ: כל

אותו צדיק [1]ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה ואומר להם בבקשה מכם הוציאוני היום ואיני מבקש כלום: [2]וישאלום א״ר אמי מלמד שהשאילום בעל כרחם איכא דאמרי בעל כרחם דמצרים וא״ד בעל כרחם דישראל מ״ד בעל כרחם דמצרים דכתיב [3]ונות בית תחלק שלל מ״ד בעל כרחם דישראל משום משוי: [2]וינצלו את מצרים [6]א״ר אמי מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן ור״ל אמר עשאוה כמצולה שאין בה דגים: [4]אהיה אשר אהיה א״ל הקב״ה למשה לך אמור להם לישראל אני הייתי עמכם בשעבוד זה ואני אהיה עמכם בשעבוד מלכיות אמר לפניו רבש״ע דיה לצרה בשעתה א״ל הקב״ה לך אמור להם אהיה שלחני אליכם: [5]ענני ה׳ ענני א״ר אבהו למה אמר אליהו ענני ב׳ פעמים מלמד שאמר אליהו לפני הקב״ה רבש״ע ענני שתרד אש מן השמים ותאכל כל אשר על המזבח וענני שתסיח דעתם כדי שלא יאמרו מעשה כשפים הם שנאמר [5]ואתה הסבות את לבם אחורנית: **מתני׳** [6]מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן ר׳ אליעזר אומר בין תכלת לכרתי [7](וגומרה) [8]עד הנץ [9] החמה [10]ר׳ יהושע אומר עד שלש שעות שכן דרך מלכים לעמוד בשלש שעות [11]הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה: **גמ׳** מאי בין תכלת ללבן אילימא בין גבבא דעמרא חיורא לגבבא דעמרא דתכלתא הא בליליא נמי מידע ידעי אלא [12]בין תכלת שבה ללבן שבה. תניא רבי מאיר אומר משיכיר בין זאב לכלב ר״ע אומר בין חמור לערוד [13]א[14]ואחרים אומרים משיראה את חברו רחוק ד׳ אמות ויכירנו אמר רב הונא הלכה כאחרים אמר אביי [2]לתפילין כאחרים לק״ש כותיקין [3]דאמר ר׳ יוחנן ותיקין היו [4]גומרין אותה עם הנץ החמה תניא נמי הכי [5]ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום א״ר זירא מאי קראה [6]יייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים העיד ר״י בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלים [7]כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק כל היום כולו א״ר זירא איני והא אנא סמכי ואיתזקי א״ל במאי איתזקת דאמטיית אסא לבי מלכא התם נמי מבעי לך למיהב אגרא למחזי אפי מלכא דא״ר יוחנן [8]דלעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי עכו״ם שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו״ם. אמר ליה רבי אלעא לעולא כי עיילת להתם שאיל בשלמא דרב ברונא אחי במעמד כל החבורה דאדם גדול הוא ושמח במצות זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא. היכי מצי סמיך והא א״ר יוחנן [9]בתחלה הוא אומר ה׳ שפתי תפתח ולבסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי וגו׳ אמר ר׳ אלעזר תהא בתפלה של ערבית. והא אמר ר׳ יוחנן [10]איזהו בן העוה״ב [11]זהו הסומך גאולה

של ערבית לתפלה של ערבית אלא א״ר אלעזר תהא בתפלת המנחה רב אשי אמר אפי׳ תימא אכולהו וכיון דקבעוה רבנן בתפלה כתפלה אריכתא דמיא דאי לא תימא הכי [12]ערבית היכי מצי סמיך והא בעי למימר השכיבנו אלא כיון דתקינו רבנן השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא ה״נ כיון דקבעוה רבנן בתפלה כתפלה אריכתא דמיא. מכדי האי יהיו לרצון אמרי פי משמע לבסוף ומשמע מעיקרא דבעינא למימר מ״ט תקנוהו רבנן לאחר י״ח ברכות לימרו מעיקרא א״ר יהודה בריה דר׳ שמעון בן פזי הואיל ולא אמרו דוד אלא לאחר י״ח פרשיות לפיכך תקינו רבנן לאחר י״ח ברכות. הני י״ח י״ט הויין אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרשה היא דאמר ר׳ יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי ק״ג פרשיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה במפלתן של רשעים שנאמר [7]יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה׳ הללויה. הני ק״ג ק״ד הויין אלא שמע מינה אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרשה היא דאמר ר׳ שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן כל

גרסי׳ אמר ר׳ שמעון בן פזי אמר ר׳ יהושע בן לוי אמר ר׳ יוסי בן שאול אמר ר׳ משום קהלה קדושה שבירושלים ז) ר׳ שמעון בן מנסיא וחברו ובאגדתא דקהלת (פסוק ראה חיים) למה קורין אותן עדה קדושה שהיו משלשין אם היום שליש לתפלה שליש לתורה שליש למלאכה ויש אומרים על שהיו יגעים בתורה בימות החורף ובמלאכה בימות הקיץ ר׳ יצחק בן אליעזר קרי לר׳ שמלאי ולר׳ ברקי עדה קדושה שהיו משלשין אם היום ויש אומרים על שהיו יגעיגין בתורה וכו׳:

ז) ע״ש כנגמ׳ וכ״ש וכ״מ.

עין משפט נר מצוה

מ״ב מ״מ ס״ג מהלכות ק״ש הלכה יא ופ״ד מהל׳ תפילין הלכה י׳ סמג עשין יא טוש״ע מ״ח סימן נח סעיף ג וסמ״ק סט סעיף ח:

מא ג מ״מ ס״ז מהלכות תפלה הלכה יח סמג עשין יט טוש״ע מ״ח סימן סו סעיף ח וסמ״ק סט סעיף ט:

מב ד מ״מ ס״ג מהל׳ אבל הלכה יד טור ושו״ע מ״ח סימן רכד סעיף ט [רא״ש אלפס לקמן פרק המוצה דף מז:]:

מג ה [מ״מ ס״ז מהל׳ תפלה הלכה יח] סמ״ג עשין יט [טור מ״ח סי׳ לא] וטוש״ע מ״ח סימן לו׳ סעיף ב:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעָבְדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל:

בראשית טו יג-יד

2. וַיִּן נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם: שמות יב לו

3. מָלְכֵי צְבָאוֹת יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן וּנְוַת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל:

תהלים סח יג

4. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם: שמות ג יד

5. עֲנֵנִי יְיָ עֲנֵנִי וְיֵדְעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי אַתָּה יְיָ הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הֲסִבֹּתָ אֶת לִבָּם אָחֹרַנִּית: מלכים א יח לז

6. יִרָּאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים: תהלים עב ה

7. יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ הַלְלוּ יָהּ:

תהלים קד לה

רבינו חננאל

[מתני׳] מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן. אוקימנא משיכיר בין תכלת שבציצית ללבן שבה. פי׳ שיש בה ששה חוטין של צמר לבן וב׳ חוטין של צמר הצבועין בתכלת, ואחד מאותן שנים הוא שכורך על הד׳ ואין ניכר אלא ביום. ירושלמי כיני מתניתא בין תכלת שבה ללבן שבה, ומאי טעמא דרבנן ודאיתם אותו מן הסמוך לו, ומאי טעמא דר׳ אליעזר וראיתם אותו כדי שיהא ניכר בין הצבועין, ותכלת וכרתן שניהם צמר צבוע בשני מינין. אמר אביי לתפילין כאחרים לק״ש כותיקין. אמר אביי ללבוש אדם תפלין קיימא לן כאחרים דאמרי משיראה את חבירו ברחוק ד׳ אמות ויכירהו. ולקרות ק״ש קיי״ל כוותיקין שהיו גומרין אותה עם הנץ החמה, כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום. אמר ר׳ זירא מאי קרא יייראון עם שמש, כלומר, יקבלו עליהם מלכות שמים עם הנץ החמה. ומצות ק״ש מהנץ החמה עד שלש שעות ביום כר׳ יהושע, אבל לתפלה הלכה כר׳ יהודה דאמר עד ד׳ שעות ביום בפ׳ תפלת השחר, והכי פסקינן התם הואיל וחנן בבחירתא כוותיה. ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה. והאי גומרין ר״ל קורין. ופסק דזמן ק״ש מהנץ החמה עד שלש שעות כריב״ל דפסיק הילכתא כר״ש שאמר משום רבי עקיבא בתתני׳ דיומא. ופי׳ יראוך עם שמש היינו ק״ש, כלומר יקבלו עליהם עול מלכות שמים. [והעיד ר׳ יוסי בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלם. בגמרא דפרק אין צדין אמר רבי משום קהלא קדישא דבירושלם ר׳ שמעון בן מנסיא וחבריו אמרו הלכה כר׳ מאיר. ירושלמי במעשר שני בסוף פרק ב עדה קדושה ר׳ יוסי בן משולם ור׳ שמעון בן מנסיא. בהגדת קהלת ראה חיים עם אשה אשר אהבת, רבי בשם עדה קדושה אמר קנת לך דברי תורה, מאי טעמא כדכתיב ראה חיים עם אשה אשר אהבת. ולמה קורין אותה עדה קדושה, שהיו משלשין אם היום שליש לתפלה שליש לתורה שליש למלאכה. ויש אומרים שהן יגיעין בתורה בימות החורף ובמלאכה בימות הקיץ] **דומנא חדא סמך גאולה לתפלה.** פי׳, כוותיקין עם דמדומי חמה, [והיינו] דלא פסיק חוכיה מפומיה כולה יומא. [**ולבסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי.** ופרקינן כי אמ׳ ר׳ יוחנן שמתחיל י״ש שפתי תפתח בתפילה שלערבית. ודחינן לא יכלת למימר הכי דהא ר׳ יוחנן איהו דאמר איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה שלערבית לתפלה שלערבית. ופרקינן אלא כי קאמר ר׳ יוחנן בתפילה שלמנחה צריך להתחיל י״ש שפתי תפתח דכיון דתקינו רבנן למפתח הכי, ובא רב אשי ופריק פירוק אחר לעולם ר׳ יוחנן אתפילות כולהי אמר שצריך להתחיל י״ש שפתי תפתח, דכיון דתקינו רבנן למפתח הכי כגאולה אריכתא היא, דאי לא תימא הכי השכיבנו] היכי קאמ׳, והא קא מפסיק, אלא כיון דתקון רבנן כגאולה אריכתא היא, הכא נמי כיון דתקון רבנן כגאולה אריכתא היא. ירושלמי. שלש תכיפות הן, תכף לסמיכה שחיטה שנ׳ וסמך ושחט, תכף לנטילת ידים ברכה שנ׳ שאו ידיכם קדש וברכו את י״י, תכף לגאולה תפילה שנ׳ יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך י״י צורי וגואלי, וכת׳ בתריה יענך י״י ביום צרה. וכל התוכף סמיכה לשחיטה, אין פסול נוגע אותו קרבן. וכל התוכף ברכה לנטילת ידים, אין שטן מקטרג באותה סעודה. וכל התוכף גאולה לתפילה, אין שטן מקטרג באותו היום. והטוב בעניניך עשיתי. אמר רב יהודה אמר רב שסמך גאולה לתפלה. תקינו רבנן יהיו לרצון אמרי פי אחר י״ח ברכות מפני שאמרו דויד אחרי י״ח פרשיות, אשרי ולמה רגשו חדא פרשה.

מסורת הש״ס

ה) פסחים קיט. [וש״ש כתוס׳ ד״ה כמלודה], ב) [לעיל ו.], ג) [מנחות מג:], ד) [נ״ל ל״ג עי׳ תוי״ט], ה) [לקמן ד׳ כה:], ו) [לעיל דף ג:], ז) [פיכ״ש על זה ממלא לקמן י:], ח) [עי׳ תוס׳ מנחות מג: ד״ה כין וכו׳ דמו פי׳ רש״י דהכא ופי׳ בתוספ׳ אחר], ט) [תוספתא פ״א ה״ד, י) לקמן כה:-כו., כ) [פי׳ הוריתן עי׳ תוס׳ סוכה מד: ועי׳ תוס׳ יומא לז: סוף ד״ה אמר אביי], ל) [תוספתא פ״א ה״ד], מ) לקמן יט:, נ) [לעיל ד:], ס) ג״ז שם, ע) שם, פ) [ע׳ תוס׳ סוטה יב. וע״ז סד:].

הגהות הב״ח

(א) במשנה וגומרה עד הנץ. נ״ב ר״פ הוא דקאמר לה עיין לקמן דף כ״ה רים ע״ש: (ב) רש״י ד״ה ייראוך וכו׳ בק״ש. נכתב בלבו ע״י לקמן דף כט ע״ב פי׳ בס״י ייראוך עם שמש זו תפלת יוצר סיקן ממה שפי׳ כאן בק״ש:

לעזי רש״י

פורייי״ש [פוריל״ש]. כרשים (רק מאכל).

מוסף רש״י

שכן דרך מלכים לעמוד בשלש שעות. ביום, בתחילת שעה שלישית (לעיל ג. ועי׳ בהגר״א א״ח סי׳ נח ס״ק ד). **כאדם הקורא בתורה.** שהרי הוא כאדם שקורא אחת מכל הפרכיות שבתורה, ואף על פי שלא יצא ידי קריאת שמע יש לו קבול שכר כעוסק בתורה (לקמן י״ב). **בין תכלת שבה ללבן שבה.** ולא בלבן דוקא אלא קרוב ללבן (פרי״ד בשם רש״י). **לתפילין כאחרים.** לומר להמתת תפילין הלכה כאחרים (מנחות לה.). **כותיקין.** המקדימין למות ומאחרים לעשות דבר בזמנו ומצותו (לקמן כו.). **ולפני ירח.** זו מנחה (לקמן כט:) קודם אור הירח בעוד השמש לא שקעה (שבת קיח:). **שאם יזכה.** לעולם הבא ויבלה בכבוד מלך המשיח, יבחין, כמה יתר כבוד עולמי שכר מצות יותר ממה שהיה כבוד האומות בעולם הזה (לקמן נח.).

מוסף תוספות

א. שאינו ניכר אלא באור גדול מפני שהחוליות מעורבות זו בזו. כשב״ש. **ב.** פי׳ משיכיר חבירו שאינו רגיל בו אלא ראהו לפרקים, כאדם שבא לאכסניא לפרקים. אמוראים קדל תפילת של חול שנר פ״. **ג.** דקאמר בגמ׳ עלה וכו׳ לימא תנן סתמא כר׳ אליעזר דאמר עד הנץ החמה. תוס׳ הכ״ש. ד. אלא דמסתברין לקרותה עם הנץ החמה. סס.

רב נסים גאון

אחרים אומרים כדי שיראה את חברו ברחוק ד׳ אמות ויכירנו. הא מילתא איתמר עלה בגמ׳ דבני מערבא מה אנן קיימין אם ברגיל אפי׳ ברחוק כמה חכים ליה ואי בשאינו רגיל אפי׳ קאים גביה לא חכים ליה אלא כאן אנו קיימין ברגיל ואינו רגיל כההוא דאזיל לאכסניא ואתי לקיצין: **העיד (ר׳ שמעון)** [ר״י] בן אליקים משום קהלה קדושה בגמ׳ דבני מערבא במס׳ דמעשר שני (פפ״ב הלכה ד) פרשו עדה קדושה ר׳ יוסי בן (משולם) [המשולם] ור׳ שמעון בן מנסיא ובמס׳ דיום טוב בפרק אין צדין (דף כז)

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

פתח באשרי וסיים באשרי. אלמא חדא היא דאשרי כל חוסי בו סיומא דלמה רגשו גויס הוא: **בריוני.** פריצים: **חטאים ליציב.** קרי ביה חֲטָאִים שיכלה יצר הרע: **שפיו.** הספיל עצמך לסוף המקרא. כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר: **סמוכים נעד נעולם.** בדברי תורה כתיב [אחרין נאחרין סמוכים כל פקודיו סמוכים (ג) סמיכת כל פקודיו עשוים באמת ויסר ונלוכך ולא דבר ריק: **נלוס יש עבד שמורד ברבו.** ויבא להכחיש את דברי הנביא: **אמור לו נלוס יש בן בו'.** והא חזינן הכא דהוא דהוה: **הלא נמי הוס.** סופיה לחיות: **ואמר שיבה.** כנגד כולם אמר שיבה לכשתלכה רוח הקודש עליו: **וכל קרבי.** על סם קרבי אמו שדר בתוכן: **מאי משמע.** דעל יום המיתה נאמר: **נא וראה וכו'.** הוא סבר דהכי בעי מאי שנא קרבים דנקט: **המשה ברכי נפשי.** לעיל תניא להו: **מאי דכתיב מי להחכם ומי יודע פשר דבר.** משום דאיירי בסופה בסמיכת גאולה לתפלה נקט ליה: **דאשתכח דאוז אליהו נגבי אחאב.** דכתיב וילך אליהו להראות אל אחאב: **יהוסס אוז נגבי אליעזר.** כהנלהו על מואב הוא ויהוספט (במלכים ב ג). דמתון שנא היו הולכים זה אלל זה נא היה מוכיחו על שנא נשא אשה: **נבאי דרחמנא.** סתריס דהקב"ה כמו ריעא בכבשא (חולין ז' נב:) בהטמנת הספר: **נגזרה גזרה.** שתמות: **מקובלני מביא אבי אבא.** דוד שרפה את המלאך וחרבו שלופה בידו בסוף ספר שמואל (ב כד) ולא מנע עצמו מן הרחמים: **אבי**

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד כו'. וא"ת מאי כל הפרשיות וא"ל נא אשכחן שוס פרשה אחרת שמתחלת באשרי ומסיימת באשרי אלא היא. וי"ל דלאו דוקא פתח באשרי וסיים באשרי. אלא תחילה מענין פתיחה כמו תהלה שפתח בתהלה וסיים בתהלה תהלת ה' ידבר פי וכן הרבה פרשיות שמתחילות בהללויה ומסיימות בהללויה[8]: גדול

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב [1]אשרי האיש וסיים באשרי דכתיב [2]אשרי כל חוסי בו: הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערו ליה טובא הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו אמרה לי' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב [3]יתמו חטאים מי כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם אלא [4]בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה: אמר לה ההוא צדוקי לברוריא כתיב [5]רני עקרה לא ילדה משום דלא ילדה רני אמרה ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה' [6]אלא מאי עקרה לא ילדה רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותייכו: א"ל ההוא צדוקי לר' אבהו כתיב [5]מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב [6]לדוד מכתם בברחו מפני שאול במערה הי מעשה הוה ברישא מכדי מעשה שאול הוה ברישא לכתוב ברישא אמר ליה אתון דלא דרשיתון סמוכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמוכים לא קשיא לן [6]דא"ר יוחנן סמוכין מן התורה מנין שנא' [7]סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם יש עבד שמורד לרבו וכולי. כה אמר י"י צו לביתך כי מת אתה, בעולם הזה, ולא תחיה בעולם הבא, משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה חזיתי ברוח הקדש דלא נפיק מיני זרעא מעליא, אמר ליה בהדי כיבשי דמרי עלמא למה לך מאי דמיפקדת עביד וכולי. נסיב בת ישעיה הנביא ואוליד מנשה ורבשקה.

פתח באשרי וסיים באשרי. אלמא חדא היא דאשרי כל חוסי בו סיומא דלמה רגשו גויס הוא: **בריוני.** פריצים: **חטאים ליציב.** קרי ביה חֲטָאִים שיכלה יצר הרע: **שפיו.** הספיל עצמך לסוף המקרא. כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר: **סמוכים נעד נעולם.** בדברי תורה כתיב [אחרין נאחרין סמוכים כל פקודיו עשוים באמת ויסר ונלוכך ולא דבר ריק: **נלוס יש עבד שמורד ברבו.** ויבא להכחיש את דברי הנביא: **אמור לו נלוס יש בן בו'.** והא חזינן הכא דהוא דהוה: **הלא נמי הוס.** סופיה לחיות: **ואמר שיבה.** כנגד כולם אמר שיבה לכשתלכה רוח הקודש עליו: **וכל קרבי.** על סם קרבי אמו שדר בתוכן: **מאי משמע.** דעל יום המיתה נאמר: **נא וראה וכו'.** הוא סבר דהכי בעי מאי שנא קרבים דנקט: **המשה ברכי נפשי.** לעיל תניא להו: **מאי דכתיב מי להחכם ומי יודע פשר דבר.** משום דאיירי בסופה בסמיכת גאולה לתפלה נקט ליה: **דאשתכח דאוז אליהו נגבי אחאב.** דכתיב וילך אליהו להראות אל אחאב: **יהוסס אוז נגבי אליעזר.** כהנלהו על מואב הוא ויהוספט (במלכים ב ג). דמתון שנא היו הולכים זה אלל זה נא היה מוכיחו על שנא נשא אשה: **נבאי דרחמנא.** סתריס דהקב"ה כמו ריעא בכבשא (חולין ז' נב:) בהטמנת הספר: **נגזרה גזרה.** שתמות: **מקובלני מביא אבי אבא.** דוד שרפה את המלאך וחרבו שלופה בידו בסוף ספר שמואל (ב כד) ולא מנע עצמו מן הרחמים: **אבי**

נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד באבאו אלא הוה הכא נמי הוה: אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב [8]פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה כנגד מי אמר שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד דוד אביו שדר בחמשה עולמים ואמר שירה דר במעי אמו ואמר שירה שנאמר [9]ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ומזלות ואמר שירה שנאמר [10]ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברכו ה' כל צבאיו וגו' ינק משדי אמו ונסתכל בדדיה ואמר שירה שנאמר [11]ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו מאי כל גמוליו אמר ר' אבהו שעשה לה דדים במקום בינה טעמא מאי אמר ג)(רבי) יהודה כדי שלא יסתכל במקום ערוה רב מתנא אמר כדי שלא יינק ממקום הטנופת ראה במפלתן של רשעים ואמר שירה שנאמר [3]יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנאמר [12]ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת מאי משמע (ה) דעל יום המיתה נאמר אמר רבה בר רב שילא מסיפא דעניינא דכתיב [13]תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגועון וגו' רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הוה שכיח קמיה דר' שמעון בן פזי והוה מסדר אגדתא קמיה דר' יהושע בן לוי אמר ליה מאי דכתיב [9]ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא [7]מדת בשר ודם מדת בשר ודם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והקב"ה אינו כן צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו דאמרה חנה [14]אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלהינו. מאי אין צור כאלהינו אין צייר כאלהינו [7]מאי כי אין בלתך אמר ר' יהודה בר מנסיא אל תקרי כי אין בלתך אלא אין לבלותך שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו והקב"ה מבלה מעשיו א"ל אנא הכי קא אמינא לך הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית מה הקב"ה זן את כל העולם כלו אף נשמה זנה את כל הגוף מה הקב"ה טהור אף נשמה טהורה מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי חדרים יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו ישבח למי שיש בו חמשה דברים הללו: אמר רב המנונא מאי דכתיב [15]מי כהחכם ומי יודע פשר דבר מי כהקדוש ברוך הוא שיודע לעשות פשרה בין שני צדיקים בין חזקיהו לישעיהו חזקיהו אמר ליתי ישעיהו גבאי דהכי אשכחן באליהו דאזל לגבי אחאב (שנאמר [16]וילך אליהו להראות אל אחאב) ישעיהו אמר ליתי חזקיהו גבאי דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע מה עשה הקב"ה הביא יסורים על חזקיהו ואמר לו לישעיהו לך ובקר את החולה שנאמר [17]בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו' מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דחזאי לי ברוח הקדש [8]דנפקי מינאי בנין דלא מעלו א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד אמר ליה השתא הב לי ברתך אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו א"ל כבר נגזרה עליך גזירה א"ל בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא [8]אפי' חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים אתמר נמי רבי יוחנן ורבי [9](אליעזר) דאמרי תרוייהו אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים שנא' [18]הן יקטלני לו איחל (ט): א"ר

מסורת הש"ס

ה) אלא מאי לא ילדה כע"ל כש"ל. ו) ינמות דף ד. [ע"ש], ג) נ"ל כן], ד) [מגילה יד. ע"ש], ה) נ"ל אלעזר],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי משמע אמר רבה בר ר' שילא כל"ל ומיהו דעל יום המיתה נאמר ממתק: (ב) שם הן יקנאני לו אימא לסוף יהב ליה ברתיה בפק מיניה מנשה ורבשקה יומא חדא ארבביהו אכתפיה לאמטוייהו לבי מדרשא אמר חד מיניהו חזי יישא דאבא למטרי ביה גלדאני וחד אמר חזי רישא דאבא לאקרובי עליה לעבו"ש הבטינהו בארעא מנשה חיה ורבשקה מית קרי אנשיה וכלי כליו רעים [ישעיה לב] אמר רב חנן אפלוי בעל: (ג) רש"י ד"ה מסוכים וכו' סמוכים לעד סמיכת כל:

גליון הש"ס

גמ' בעי רחמי. עיין תענית כג. ב ומוה"ק ס' ויכלו במדרש הנעלם בפ' המסכה אני מלמדכים: שם דנפקי מינאי. עי' עוזי אמן ר"ה ח ב ד"ה נ"ק: שם אפילו חרב חדה. עי' תוס' נדה עז ב ד"ה הכל:

מוסף רש"י

ברוניי. פריצים, לשון בוריים (סנהדרין כז.) חוטאים ליקים ופוחזים (מגילתה (גיטין נז.). כבשי דרחמנא. דנכי סתר גזירת המלך (סוטה ז').

מוסף תוספות

א. וכן הוא דרך שבח יותר. תוס' ר"י שילילון.

רב ניסים גאון

אמר לה ההוא מינא לברוריא. ברוריא היא בתו של ר' חנינא בן תרדיון והיא היתה אשתו של ר' מאיר ואיתי בפירקא קמא דמסכת ע"ז (דף יח) ברוריא דביתהו דר' מאי בתרתי דר' חנניה בן תרדיון הואי וכבר למדה הרבה חכמות לפני החכמים כדאמרינן בפסחים בפ' תמיד (דף סב:) אמר ליה ומה ברוריא דביתהו דר' מאיר בתרתי דר' חנניה בן תרדיון דהות גמרא חלת מאה (משמעי) [שמעתתא] בימא מחלת מאה רבותא: **למה** נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג. פרש' גוג ומגוג הוא המזמור הראשון שכתוב בו יתיצבו מלכי ארץ ה) קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג והחם בפרק לפני אידיהן של גוים (ע"ז דף ג) גרסי' לעתיד באים אומות העולם ומתגיירין ומניחין תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן ומזוזה בפתחיהן כיון שרואין מלחמת גוג ומגוג אומר להם על מי אתם באים על ה' ועל משיחו שנא' (תהלים ב) למה רגשו גוים [וגו'] יתיצבו מלכי ארץ מיד כל אחד ואחד מנתק מוסרותיו והולך לו שנא' ונתקה את מוסרותימו וגו' וכולא ברייתא:

ה) פס ניכר תפרון קמא. ועי' לעיל ז' כ'.

תורה אור השלם

1. אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב:
תהלים א א
2. נַשְּׁקוּ בַר פֶּן יֶאְנַף וְתֹאבְדוּ דָרֶךְ כִּי יִבְעַר כְּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסֵי בוֹ:
תהלים ב יב
3. יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ הַלְלוּ יָהּ:
תהלים קד לה
4. רָנִי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וַצְהֲלִי לֹא חָלָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְיָ:
ישעיהו נד א
5. מִזְמוֹר לְדָוִד בִּבְרֹחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ:
תהלים ג א
6. לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי שָׁאוּל בַּמְּעָרָה:
תהלים נז א
7. סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וָיָשָׁר:
תהלים קיא ח
8. פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ:
משלי לא כו
9. לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ:
תהלים קג א
10. בָּרְכוּ יְיָ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ:
תהלים קג כ
11. בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו:
תהלים קג ב
12. בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְּאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ:
תהלים קד א
13. תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן:
תהלים קד כט
14. אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ:
שמואל א ב ב
15. מִי כַהֲחָכָם וּמִי יוֹדֵעַ פֵּשֶׁר דָּבָר חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו וְעֹז פָּנָיו יְשֻׁנֶּא:
קהלת ח א
16. וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ לְהֵרָאוֹת אֶל אַחְאָב וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן:
מלכים א יח ב
17. בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְיָ צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה:
מלכים ב כ א
18. הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל אַךְ דְּרָכַי אֶל פָּנָיו אוֹכִיחַ:
איוב יג טו

רבינו חננאל

דכל פרשה שהיתה חביבה לדוד פתח [באשרי וסיים בה באשרי, פתח] לה אשרי האיש וסיים בה אשרי כל חוסי בו, וכדרב אשי דהוא בתרא קיימא לן, דבכולהו תפילות מתחלינן י"י שפתי תפתח. וכן הלכה. למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג. שאם יאמר לך אדם יש עבד שמורד לרבו וכולי. כה אמר י"י צו לביתך כי מת אתה, בעולם הזה, ולא תחיה בעולם הבא, משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה חזיתי ברוח הקדש דלא אמר ליה בהדי כיבשי דמרי עלמא למה לך מאי דמיפקדת עביד וכולי. נסיב בת ישעיה הנביא ואוליד מנשה ורבשקה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות